

SLOVENSKÁ AKADEMIA VIED V BRATISLAVE

vydáva od 1. januára 1953 miesto dosiaľ vydávaných sborníkov
tieto časopisy:

Názov časopisu	Ročník	Vychádza	Cena jednot. čísla Kčs	Predplatné ročne Kčs
1. Jednotná škola	VIII	6 ráz ročne	4.—	24.—
2. Slovenská reč	XVIII	10 „ „	1.70	17.—
3. Jazykovedný časopis	I (VI)	2 „ „		
4. Slovenské odborné názvoslovie	I	10 „ „	2.—	20.—
5. Filozofický časopis	I (VII)	2 „ „		
6. Literárnohistorický sborník	X	2 „ „		
7. Historický časopis	I (XI)	4 „ „	20.—	80.—
8. Slovenský národopis	I (XI)	1 „ „		
9. Archeologický časopis	I	2 „ „		
10. Divadelnovedný sborník	I	1 „ „		
11. Hudobnovedný časopis	I	1 „ „		
12. Psychologický časopis	I	2 „ „		
13. Ekonomický časopis	I (V)	4 „ „	9.—	36.—
14. Biológia	I (VIII)	6 „ „	15.—	90.—
15. Matematicko-fyzikálny časopis	I (II)	4 „ „		
16. Bratislavské lekárske listy	XXXIII	12 „ „	6.—	70.—
17. Veterinársky časopis	I (II)	4 „ „	12.—	48.—
18. Chemické zvesti	VII	10 „ „	3.20	32.—
19. Geografický časopis	I (IV)	2 „ „		
20. Geologický časopis	I (IV)	2 „ „		
21. Svätačský sborník	II	2 „ „	32.—	64.—
22. Strojno-elektrotechnický časopis	I	4 „ „		
23. Vodohospodársky časopis	I	2 „ „		
24. Časopis stavebnícky	I	2 „ „		

Predplatte si niektorý z týchto hodnotných časopisov!

Prihlášky posielajte na adresu:

VIDAVATELSTVO SLOVENSKEJ AKADEMIE VIED, BRATISLAVA,
Klemensova 27/IV.

SLOVENSKÉ ODBORNÉ NÁZVOSLOVIE

ROČNÍK I.

ČÍSLO 11.

SAV

OBSAH

Ján Horecký: K otázke interpunkcie pri vzorcoch	321
Z geologickej terminológie	325
Z terminológie historickej architektúry	327
Z terminológie mliekárstva	331
Z terminológie palív	334
Názvy jedál	335
Z rusko-slovenskej terminológie rezných nástrojov	342
DISKUSIA	
Ján Horecký: K terminológii ciroku	347
ZPRÁVY	
J. Horecký: Genadij Fiš, Obnovujeme zem	348
F. Buffa: Ing O. Czviš—L. Lišková, Malý poľsko-český slovník hospodársky	349
R. Schnek: Lesnícky terminologický slovník	351

Slovenské odborné názvoslovie

Ročník I. — číslo 11.

Vydáva

Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied
v Bratislave roku 1953

Hlavný redaktor Dr. Ján Horecký

Redakcia a administrácia: Bratislava, Klemensova 27

Vytlačili knižné závody, nár. podnik, Bratislava

Ročné predplatné Kčs 20.—, jednotlivé číslo Kčs 2.—

Výmer PLO čis. 12.067/1952-IV/2

K OTÁZKE INTERPUNKCIE PRI VZORCOCH

Ján Horecký

V odborných jazykových štýloch sú dve interpunkčné otázky, ktoré ešte nie sú dost pevné kodifikované: kladenie dvojbodky pred vzorcu a kladenie čiarok, resp. bodiek za vzorcu.

V slovenských (ale aj českých) publikáciách úzus v tomto bode značne kolíše. V mnohých vydaniach Štátneho nakladateľstva, resp. dnešného Slovenského pedagogického nakladateľstva je často tendencia klásť dvojbodku pred každý vzorec, ktorý je vysádzaný na stred, a paralelne s tým klásť bodku alebo čiarku za každý vzorec. V niektorých vydaniach bratislavského závodu Štátneho nakladateľstva technickej literatúry je tendencia pred takého vzorce nepisať dvojbodku, ani nedávať za ne čiarky a bodky.

Pri riešení tejto otázky sú možné dve hľadiská: hľadisko grafické a jazykovedné. S grafického hľadiska možno uznať za celkom prijateľnú zásadu pri vzorcoch, ktoré sú od kontextu oddelené už svojim umiestnením na stred osobitného riadku, neklásť ani dvojbodky, ani bodky a čiarky. Ale možné, a podľa našej mienky oveľa správnejšie je hľadisko jazykovedné, pretože v každom prípade je vzorec súčasťou jazykového prejavu. Pri uvažovaní o kladení dvojbodky a čiarky, resp. bodky pokladáme za nevyhnutné vychádzať z toho, aká časť vety, aký vetný člen sa vzorcom vyjadruje.

Pomerne častý je prípad, že sa vzorcom vyjadruje nie iba jeden vetný člen, ale celá veta, v ktorej ľavá strana je podmetom a pravá spolu so znakom rovnosti tvorí predikatívnu časť vety. Býva to najmä vo vedľajších vetách dôvodových alebo podmienkových, ako ukazujú tieto príklady:

Pretože $e = 1,592 \cdot 10^{-19}$ C a $m = 9 \cdot 10^{-28}$ g = 10^{-31} kg, podiel e/m je

$$\frac{e}{m} = 1,769 \cdot 10^{11} \frac{\text{C}}{\text{kg}} \quad (\text{Nejman-Kalantarov 123})$$

Ak je $r_1 > \frac{1}{E_n}$, je zrejmé, že stabilná koróna nie je možná.

(Nejman-Kalantarov 143)

Keby sme uvedené vety vypísali slovami, pred slová vyjadrené symbolmi e , resp. r , by sme dvojbodku nedali. V takýchto prípadoch teda nie je potrebná dvojbodka ani pred vzorcami, a to ani vtedy, keď sú vysádzané na stred do osobitného riadku.

Najčastejšie však možno chápať vzorec nie ako časť vety s podmetom a prísudkom, ale (bez ohľadu na skutočné čítanie) ako neshodný prívlastok. Býva to najmä po slovách *vzorec*, *rovnica*, *výraz*, *tvár*, *pomer*, *vzťah*, *podmienka*, ako vidieť z týchto príkladov:

Zväčšená hodnota po n obdobiach je daná vzorcom
 $a_n = a_0 \cdot q^n$ (Aritmetika 17)

... nezávislosť je vyjadrená podmienkou

$$\frac{h_2}{k} = \frac{h_{12}}{h_1}$$

ktorú môžeme písať aj v tvare

$$k \cdot h_{12} = h_1 \cdot h_2. \quad (\text{Aritmetika 75})$$

(Geisslerova trubica) svieti najintenzívnejšie, keď je splnený vzťah

$$L_1 C_1 = L_2 C_2. \quad (\text{Fyzika 246})$$

Ani v takýchto prípadoch nie je dvojbodka pred vzorcom potrebná, pretože prívlastok od mena, ktoré bližšie určuje, nemôžno oddeliť dvojbodkou. Pretože však za prívlastok, ak stojí na konci vety, patrí bodka, a ak stojí pred inými prívlastkami rovnakého druhu, patrí čiarka, je bodka alebo čiarka potrebná aj po vzorci:

Pyrometrickú výhrevnosť určujeme teplomerom alebo približne výpočtom podľa vzorca

$$T^0 = \frac{V_s}{\Sigma m \cdot c}$$

kde V_s je spodná výhrevnosť paliva, menovateľ je súčtom tepelných kapacít... (Gregor-Zikmund 181)

V niektorých prípadoch, najmä vo vyčíslení hodnôt alebo v kratších všeobecných vzorcoch nemusí ísť o prívlastok, ale skôr o prístavok, pretože tu sa môžu obidve strany rovnice chápať ako vyjadrenie tej istej veci dvoma spôsobmi. Keďže ani pred prístavok vo vete nepíšeme dvojbodku, nie je potrebná ani pred rovnicami tohto typu:

Časť krivky $u = f(i)$ je nakreslená na obr. 87.

(Nejman-Kalantarov 14)

... číslo

$$p = \frac{h}{k}$$

voláme pravdepodobnosťou skúmaného náhodného javu.

(Aritmetika 67)

Rovnice tohto druhu sa veľmi často píšu v riadku, v kontexte a môžeme ich čítať povedzme „číslo p , ktoré má hodnotu h lomeno k “.

Teraz je otázka, kde vlastne možno pred rovnicu kľásť dvojbodku. Aj pri hľadaní odpovede na túto otázku musíme vychádzať z analógie v písanom obyčajnom texte. Tu je vo zvyku kľásť dvojbodku pred výpočtom niekoľkých rovnocenných veličín, ďalej na označenie výsledku alebo dôsledku a napokon namiesto vynechanej spojky že . Podobné prípady sa vyskytujú aj v odborných textoch pri používaní vzorcov, ako vidieť z týchto príkladov:

Pôvodný kruhový pohyb sa deje rovnakou rýchlosťou v' a má rovnaké zrýchlenie a' určené vzťahmi:

$$v' = \frac{2\pi r}{T} = \omega r, \quad a' = \frac{4\pi^2 r}{T^2} = r\omega^2. \quad (\text{Fyzika 153})$$

Ak do vzorca (3) dosadíme za a_n podľa (1), dostaneme:

$$a_{n+1} = [a_1 + (n-1)d] + d,$$

z čoho ľahkou úpravou dostaneme vzorec (2).

(Aritmetika 23)

Pretože podiel dvoch čísel má rovnaké znamienko ako ich súčin, plynie z (8):

$$(x+9) \cdot (x+3) \cdot (x+6) > 0.$$

(Aritmetika 29)

Platí teda:

$$eV = \frac{1}{2} mv^2.$$

(Fyzika 241)

Podľa rovnice (2'') však platí:

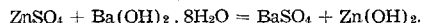
$$S - S_0 = v \cdot (t - t_0).$$

(Fyzika 17)

Je prirodzené, že pri takomto chápaní rovníc treba koniec vety označovať bodkou a ďalšie rovnice alebo nasledujúce vedľajšie vety oddeľovať čiarkou. Treba len upozorniť, že číslo, ktorým sa na konci riadku označuje poradie rovnice, nepatrí do vety, je len pomocným označením na okraji, teda bodka alebo čiarka príde za rovnicu, nie až za toto radové číslo.

Veľmi podobné, a.e. predsa o niečo odchylné sú pomery pri písaní chemických vzorcov. Aj tu je možné chápať rovnicu ako prívlastok slov rovnica, pomer atď., takže pred takýmito rovnicami dvojbodka nie je potrebná:

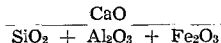
Z toho dôvodu bola prepočítaná rovnica

(Chem. zvesti 1951, 364)

(Tu je v origináli dvojbodka a za rovnicou nie je bodka.)

Tento pomer

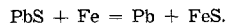

volá sa hydraulickým modulom a pohybuje sa medzi 1,7 až 2,4.

(Gregor-Zikmund 229)

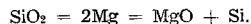
Pravda, ak sa v texte nevyskytujú priamo slová „podľa rovnice“, „ako sa naznačuje v rovnici“, je dvojbodka potrebná. Je to napr. v takýchto prípadoch:

Pri ... srážacej metóde stavuje sa olovená ruda so železom:

(Gregor-Zikmund 240)

Prvá modifikácia je hnedý prášok a získava sa redukciou SiO_2 horčíkom v žiari:

(Gregor-Zikmund 204)

Aj pred štruktúrnymi obrazcami, ktoré niekedy zaberajú aj pol strany, je účelné písať dvojbodku podľa zásad platných pre písmenové vzorce:

V tejto práci sa budeme zapodievať derivátmi tohto složenina: (nasleduje štruktúrny vzorec)

(Chem. zvesti 1953, 108)

Prirodzene, že sa takéto štruktúrne vzorce, ktoré možno pokladať priamo za obrazy, čiarky alebo bodky nedávame.

V tomto krátkom príspevku nebolo možné shrnúť všetky prípady a variácie, ktorých je v technickej literatúre značné množstvo. Bolo možné len naznačiť najtypickejšie prípady, ale aj ich rozborom možno prísť k dosť jednoznačnému záveru, že hlavným kritériom pre kladenie dvojbodky a čiarky, resp. bodky má byť kritérium jazykové, t. j. povaha rovnice ako súčiastky vyslovovanej vety.

Príklady sme uvádzali z tejto literatúry:
 Aritmetika pre III. tr. gymnázií, Bratislava 1951, Štátne nakladateľstvo,
 Učebné texty z fyziky (pre prípravu pracujúcich na vysoké školy), Bratislava 1952, Štátne nakladateľstvo,
 M. Gregor—M. Zikmund, Anorganická chémia a anorganická technológia, Bratislava 1951, Štátne nakladateľstvo,
 Chemické zvesti 1951, 1953,
 L. R. Nejman—P. L. Kalantarov, Teoretické základy elektrotechniky I, Bratislava 1951, SAVU.

Z GEOLÓGICKEJ TERMINOLOGIE

aktívna hornina

hornina, ktorá pri roztavení pri vysokých teplotách vri, t. j. uvoľňuje veľké množstvo plynov a pri tom značne zvyšuje svoj objem

atlantické horniny

horniny patriace do tzv. atlantickej provincie

bázická hornina

hornina, ktorá obsahuje maximálne 52% kyslíčnika kremičitého

efúzívna hornina

hornina vulkanického pôvodu, ktorá vznikla vyliatím sa žeravej hmoty a stuhnutím na povrchu zemskej

eruptívna hornina = magmatická, vyvrelá, primárna hornina

hornina, ktorá vznikla stuhnutím žeravotekej kremičitanovej magmatickej hmoty

faneromerná hornina

každá vyvrelá hornina, v ktorej môžeme poznávať horninotvorné súčiastky voľným okom

humusová hornina

sediment organického pôvodu, ktorý vzniká rozkladom suchozemských rastlín bez dostatočného prístupu kyslíka

hybridná hornina = magmatit

metamorfovaná rulová hornina, do ktorej bola vstriednutá (injikovaná) pozdĺž puklín a bridičnatosti kyslá likvidná magma

kontaktná hornina

premenená čiže metamorfovaná hornina vzniknutá v bezprostrednej blízkosti (na styku) veľkých mas chladnúcich vyvrelých hornín. Účinkuje tu obyčajne len teplo

kryptomerná hornina = celistvá hornina

každá vyvrelá hornina, v ktorej horninotvorné súčiastky nerozoznávame voľným okom

kyslá hornina = acidná hornina

hornina, ktorá obsahuje viac než 65% SiO_2

leukokratická hornina = salická, aplická hornina

názov pre kyslé žilové odštiepeniny, nazývané tiež salickými, pretože obsahujú hodne Si a Al

mediteránna hornina

skupina hornín vulkanického pôvodu, patriaca v podstate k horninám atlantického typu, líši sa však od nich bohatším obsahom draslíka

metamorfovaná hornina = premenená hornina

pôvodná vyvrelá alebo usadená hornina, ktorá sa v dôsledku nových fyzikálnych a chemických podmienok premenila a tak prispôbila iným tepelným a tlakovým účinkom

mŕtva hornina

hornina, ktorá sa pri vysokých teplotách tavi, ale pritom nevyrie

neovulkanická hornina

každá vulkanická hornina tret'ohorneho až recentného veku

neutrálna hornina = stredná, intermediárna hornina

hornina obsahujúca 52–65% SiO_2

pacifické horniny

horniny patriace do tzv. pacifickej provincie

paleovulkanická hornina

každá vulkanická hornina pochádzajúca z doby predtret'ohornej

peridoitická hornina = olivínovcová hornina

silne bazická bezživcová hornina, ktorej hlavným obsahom je olivín

primárna hornina

hornina pochádzajúca zo zemského vnútra, čiže eruptívna (vyvrelá)

pyroklastická hornina

spevnený sediment skladajúci sa z primárneho vulkanického materiálu

sekundárna hornina

usadená hornina vzniknutá z rozsúšeného materiálu starších hornín

uhličitánové horniny = karbonátové horniny

sedimentárne horniny s prevažným obsahom CaCO_3 , teda hlavne

vápenec; podľa Clarka tvoria uhličitánové horniny 5% všetkých sedimentov

úlomkovitá hornina = fragmentálna hornina = klasická hornina = mechanická hornina

obyčajne hrubozrnná (psefitická) hornina (pieskovcová a pod.), tvoriaca podľa Clarka 15% všetkých sedimentov

Komisia pre terminológiu anorganických prírodných vied

Z TERMINOLOGIE HISTORICKEJ ARCHITEKTÚRY

agrafa

1. styčná kovová vložka používaná pri kamenárskych prácach v antike,
2. háčik z medeného drôtu na prichytenie bridlicovej krytiny (dnes nepoužívaný názov),
3. klenbový záver skutočný alebo napodobnený

akrotéria

antický architektonický článok zdôrazňujúci rohy a vrchol štítov

alfresco

maľba na čerstvú omietku

ambit

ochodza alebo spojovacia chodba

antemiön

ornamentálny grécky alebo rímsky pás, v ktorom sa obyčajne striedala palmeta s lotosovým kvetom

anterizma (anteris)

oporný pilier hore sa zužujúci

arabeska

ornamentálna výzdoba komponovaná z geometrických a rastlinných tvarov

architektonické články

funkčné a dekoratívne plastické časti architektúry

architráv

spodná časť kladia, zpravidla vodorovne členená

basrelief

plastika málo vyčnievajúca z plochy

bázis

základňa, päta stĺpa alebo piliera

belvedér

renesančná vyhladková stavba obyčajne so stĺpovou alebo pilierovou otvorenou chodbou

diatylon

krytý priestor pred vstupom do budovy

fasáda

hlavné i vedľajšie priečelie budovy

festón

dekoratívny architektonický prvok (plastický alebo maľovaný) vo forme zavesených polencov

girlanda

plošná alebo plastická architektonická ozdoba vo forme štylizovaných vencových závesov

grifón

plastika v podobe okridleného psa alebo leva s hlavou orla, umiestnená nad rímsou po stranách štítu v antickej architektúre

hautrelief = vysoký reliéf

silne vystupujúca reliéfová plastika

hemiglyf

krajný polovičný zárez na triglyfe

hlavica

architektonické ukončenie stĺpa alebo piliera

hviezdovitá klenba

bohato členená, zpravidla gotická križová klenba

hviezdovitý oblúk

obrátený lomený oblúk používaný v maurskom sláhu

hypostyl

krytá stĺpová sieň pred svätyňou starovekých chrámov

chrlič

architektonická úprava odtoku vody so stiech, zpravidla pri slohových stavbách

intarzia

obraz alebo ornament sostavený z rôznofarebných druhov drev

interiér

vnútorný priestor architektonického diela

interkolumnium

medzistĺpová vzdialenosť

jardiniera (čítaj žardiniera)

umelecky riešená väčšia plytká nádoba na kvety z kovu, keramiky alebo kameňa

kazeta

1. orámované pole, plasticky členiace klenby alebo stropy,
2. skrinka na uschovávanie cenností

kazetovaná (kazetová) klenba

klenba, ktorej líčna plocha je členená kazetami

kazetovaný strop

strop, ktorého líčna plocha je členená kazetami

kolové stavby

drevené stavby stavané na kôloch nad vodou

kordónová rímsa

pásová profilovaná rímsa členiacia fasádu

kopula

zpravidla polguľovitá klenba, baňa

lezená

svislý plytký výstupok na priečelí budovy

linkrusta

1. druh plastickej tapety,
2. plastický olejový náter

loggja (čítaj lodža)

otvorený priestor za lícom fasády

lyzis

ukončujúci architektonický článok antických stavieb

makovica

architektonický guľovitý článok ukončujúci veže, vežovité strechy, zábradlia, zástavné žrde ap.

markíza

strieška chrániaca vstup do budovy

meander

grécky pásový ornament, vytvorený z čiar lomených v pravom uhle (pôvodne aj špirálovitý)

megaron

typ antického gréckeho obydľia pozdĺžneho pravouhlého priestoru s otvorenou predsieňou na užšej strane

miniatura

drobná maľba alebo drobná plastika

mozaika

obraz alebo plošný ornament z kúskov rôznofarebných kamienkov alebo skiel

nika

polkruhový alebo hranatý shora krytý výklenok

ochodza

krytý priestor — chodba — okolo nádvorí, chrámových lodí ap.

ornament

plošný alebo plastický ozdobný doplnok v architektúre, keramike, textile ap.

palisády

fortifikačná kolová úprava

palmeta
ornament tvaru štylizovaného palmového listu

panely
polia plasticky článkovaných plôch v architektúre

panneau (čítaj panó)
vyzdobené polia plasticky delené panelmi

pergola
lahká otvorená chodbovitá architektúra, zpravidla ako opora pre popínavé rastliny

peristyl
stíповá chodba okolo dvora antického domu

pilaster
stíповitý alebo pilierovitý výstupok zo steny, majúci hlavicu a pätku

portál
architektonicky upravený a zdôraznený vchod

portikus
na stíповoch spočívajúca portálová predsieň

propyleje
bránová predsieň monumentálneho charakteru

prestylos
chrám s jedným radom stíпов na užšej čelnej strane

protýron
priestor pred zapusteným vstupom do domu, závetrie

quirk (čítaj kvörk)
hlbší zárez pri architektonickom článkovaní

relief
plastika pevne spojená s plošným pozadím; môže byť nízky alebo vysoký

rimsa
ochranný alebo ozdobný architektonický článok, ukončujúci alebo členiaci stenu zpravidla horizontálne

rotunda
stavba kruhového pôdorysu

supraporta
nádôverná rimsa

tórus
plastický prstencovitý článok polkruhového vypuklého profilu

Komisia pre terminológiu architektúry

Z TERMINOLOGIE MLIEKÁRSTVA

abnormálne mlieko

mlieko s vlastnosťami odlišnými od normálneho. Najčastejšie je to mlieko z chorého vemen. Má snižený obsah beztukovej sušiny (niekedy i obsah tuku), málo mliečného cukru a veľa soli (NaCl). Vyznačuje sa vysokým pH a nízkou kyslosťou

acidofilové mlieko

druh kyslého mlieka, získaného pôsobením mikróba *Lactobacillus acidophilus*. Používa sa v prípadoch porúch tráviaceho traktu

agar

uhlýchohrát z morských chaluň, ktorý pri koncentrácii 1,5–2% dáva s vodou rôsol. Často sa používa ako podklad pre pevné mikrobiologické živné pody

aktívny chlór = účinný chlór

množstvo chlóru v percentách, ktoré sa uvoľní po oksylení roztoku chlórového vápna alebo chlórnanov a je mierou ich účinnosti

aldehydová reduktoza = Schardingerov enzým

enzým, ktorý v surovom mlieku za prítomnosti formaldehydu odfarbí metylénovú modrú. Krátkodobou pasterizáciou mlieka sa inaktivuje

alkoholické kvasenie mlieka

proces vznikajúci hlavne pôsobením niektorých kvasiniek z rodu *Saccharomyces* a *Torula* na mliečny cukor. Tieto kvasinky v symbióze s niektorými baktériami používajú sa na výrobu kefiru a kumysu

amyláza = diastáza

enzým štiepiaci škrob, nachádzajúci sa aj v mlieku; pasterizáciou sa inaktivuje

antioxidačné činidlá (v potravinárstve)

činnidlá zabraňujúce rozklad niektorých potravín vzdušným kyslíkom. Sú to jednak prirodzené, jednak syntetické organické slúčeniny

asepticky nadojené mlieko

mlieko nadojené za sterilných podmienok

Babcockova metóda

metóda, pomocou ktorej sa hlavne v Amerike a v Anglicku stanoví obsah tuku v mlieku

baktericídna fáza mlieka

čas od nadojenia po okamih, keď sa počet baktérií v mlieku pri určitej teplote nezvyší nad pôvodný počet

beztuková sušina

sušina mlieka po odpočítaní obsahu tuku vyjadrená v percentách

bod mrazu mlieka

teplota, pri ktorej mrzne mlieko. Pri smiešanom kravskom mlieku je bod mrazu $-0,540$ až $-0,550^{\circ}\text{C}$. Zvodnatenie mlieka sa jeho bod mrazu úmerne blíži k nule

diacetyl

hlavná súčiastka tvoriaca arómu masla

falšovanie mlieka

súhrnný názov pre rozličné zákonom nepovolené zmeny v pôvodnom složení a vlastnostiach mlieka

filtrácia mlieka = cedenie mlieka

zbavenie mlieka viditeľných nečistôt prečistením cez látkový alebo vatový filter, bez použitia tlaku alebo aj za použitia tlaku

Fleischmannov vzorec

vzorec, podľa ktorého sa dá z hustoty a obsahu tuku mlieka výpočítať jeho sušina

Gerberova metóda

metóda, pomocou ktorej sa v Európe stanoví obsah tuku v mlieku

chlordukrové číslo

pomer obsahu chloridov a mliečného cukru v mlieku; pri mlieku z chorého vemená stúpa

kakaové mlieko

mliečny nápoj vznikajúci smiešaním plnotučného alebo odstredného mlieka, kaka a cukru, prípadne stabilizátora (agar, rozpustný škrob, želatína ap.) a pasterizovaný

kávoval smotana

obyčajne pasterizovaná smotana s obsahom najmenej 12% mliečného tuku

kazein

mliečna bielkovina udávajúca hlavné znaky mlieka

kryoskop

prístroj na stanovenie bodu mrazu tekutín a roztokov. V mliekárstve sa podľa bodu mrazu mlieka zisťuje jeho zvodnatenie

kyslosť mlieka

miera čerstvosti mlieka; vyjadruje sa v %SH

kyslý kazein

kazein získaný srazením mlieka zvýšením jeho kyslosti (na pH 4,6)

laktalbumin

mliečna bielkovina obsahujúca síru; varom sa sraža

maselnica

sudovitá, obyčajne drevená nádoba, v ktorej sa točivým pohybom múti smotana

mikrobiálna jednotka (skratka m. j.)

jedna kolónia na pevnej živnej pôde alebo jedinec a skupina mikrobiálnych buniek, z ktorých by vyrástla na pevnej živnej pôde jedna kolónia

mledzivo = kolostrum

výtlačok mliečnej žľazy cicavcov majúci po pôrode iné složené ako príslušné mlieko; obsahuje súčiastky dôležité pre výživu mláďat v prvých dňoch života

mlieko = plnotučné mlieko

tekutina získaná úplným vydojením všetkých štyroch štvrtí vemená zdravej kravy, nie skôr ako 15 dní po otelení

mútenie smotany

prudké zmietanie a tlčenie smotany v maselnici pri výrobe masla

nahorklosť (mlieka a mliečnych výrobkov)

chyba zapríčinená najpravdepodobnejšie mikróbmi rozkladajúcimi bielkovinu a tuk

odsmotanené mlieko

označenie mlieka falšovaného odobraním čiastky mliečného tuku (smotany)

odstredené mlieko

mlieko, z ktorého bol odstránený tuk na základe rozličných špecifických váh tuku a ostatných súčastí mlieka odstredivou silou

ostie mlieko

mlieko, ktorého složené je veľmi podobné materskému mlieku a má preto význam v detskom lekárstve

prvé streky mlieka

prvé mlieko vydojené pred začatím vlastného dojenja. Obsahuje veľa mikróbů a je aj chemicky zmenené; dojí sa do zvláštnej doby

rašelinové maslo

írska špecialita získaná zahrabaním masla na viac rokov do rašeliniska

smotana

koncentrát mliečného tuku v mlieku, získaný jeho odstránením alebo usadením a sbieraním

Soxhlet-Henkelove stupne (OSH)

počet ml 0,25 N líhu sodného spotrebovaných pri neutralizácii 100 ml mlieka na indikátor fenolftaleín. Vyjadrujú kyslosť mlieka

sušenie mlieka vymrazovaním

technologický postup, pri ktorom sa mlieko za miešania sraží, potom odstredí a zvyšok ľadu sa odstráni vysušovaním za vysokého vákuu

šľahačka

smotana hustejšej konzistencie s obsahom 33% mliečného tuku, ušľahaná na pevnú penu

trvácnosť mlieka

čas, za ktorý za daných podmienok ostáva mlieko ešte sladké

viditeľné nečistoty

nečistoty (prach, úlomky, kože, chlpy, pôda, piesok, ľajno, stelivo ap.), ktoré napadajú do mlieka obyčajne pri dojení; ich obsah sa zisťuje sedimentáciou alebo prefiltrovaním

vodnaté mlieko

označenie mlieka falšovaného pridaním vody

Komisia pre potravinársku terminológiu

Z TERMINOLOGIE PALÍV

asfalt

smola složená s kyslíkatých, sírnych alebo dusíkatých derivátov vysokomolekulových uhľovodíkov prírodného alebo ropového pôvodu

balzam

výron z ihličnatých stromov

benzín

uhľovodíková frakcia vrúca zhruba od 30—200°; používa sa najmä na pohon výbušných motorov

bitúmen (v technológii palív)

vulgárny názov pre organické látky väčšinou prírodného pôvodu, nejednotného zloženia, význačne rozpustnosťou v organických rozpúšťadlách (ropa, asfalty, ozokerity, dechty, živice, niektoré složky uhlia)

cerezíny

prírodné alebo syntetické mikrokryštalické tuhé uhľovodíky

dechť (nespr. tér)

kvapalná bitúmenová splošina rozkladnej destilácie tuhých organických látok; má nejednotné zloženie (dechty z uhlia, dreva, rašeliny, kostí a pod.)

gazolín

najľahší benzín získaný buď z mokrych uhľovodíkových plynov, alebo štabilizáciou ľahkých rôt

kolofoónium

neprechavý podiel terpentínového balzamu

nafta

prevažne uhľovodíkové kvapalné palivo používané na pohon dieselových motorov

ozokerity (nespr. zemný vosk)

tuhé uhľovodíky vyskytujúce sa v znečistenej forme v prírode; rafináciou možno z nich pripraviť cerezín

parafíny

prírodné alebo syntetické mikrokryštalické tuhé uhľovodíky prevažne alkanického zloženia, s bodom tuhnutia od 30° vyššie

petrolej (nespr. kerozín)

prevažne uhľovodíková frakcia vrúca v rozmedzí zhruba od 150° do 320°, používaná na osvetľovanie a na pohon ťažkých výbušných motorov

petrolejový éter

uhľovodíková frakcia vrúca zpravidla v rozmedzí 30—60°

prírodná živica

neprechavý zvyšok po odparení silice

pyrobitúmen

organické látky prírodného pôvodu, nejednotného zloženia, nerozpustné v organických rozpúšťadlách, ale dávajúce pôsobením tepla bitúmeny (bituminózne bridlice)

ropa

kvapalný bitúmen složený prevažne z uhľovodíkov, ťažený zo zeme

silica

suchý podiel balzamu

smola

vysokomolekulové termoplastické látky získané z bitúmenov fyzikálnymi oddeľovacími procesmi (hlbokou destiláciou, odparením, účinným selektívnym rozpúšťadiel) alebo chemickými reakciami (oxydáciou, sirením, polymeráciou alebo kondenzáciou)

solventnáfta

uhľovodíková frakcia získavaná destiláciou čiernouhoľného dechtu, vrúca v rozmedzí zhruba medzi 100—200°

Komisia pre chemicko-technologickú terminológiu

NÁZVY JEDÁL

Polievky a výrobky studenej kuchyne

Biele polievky

B vývar pre biele polievky	zeleninová polievka
talianska polievka	obarová polievka
sedliacka polievka	šošovicová polievka
zemiaková polievka	chlebová polievka
hrachová polievka	polievka z ovsených vločiek
karišolová polievka	kapustová polievka

biela krúpková polievka
špenátová polievka
špargľová polievka
fazuľová polievka
cesnaková polievka
zemiaková polievka

rajčiaková polievka
pórová polievka
šalátová polievka
zelerová polievka
nepravá gulášová polievka

Hnedé polievky

A/1 silný hovädzí vývar
hovädzia polievka s pečevnými
drobacami, knedlou alebo ha-
luškami
krupicová hovädzia polievka s va-
jčkami
hovädzia polievka s cestovinami

hovädzia polievka s krupicovým
haluškami
hovädzia polievka s palacinkovými
rezancami
hovädzia polievka s haluškami
krúpková hovädzia polievka
hovädzia polievka s lievankou

Zvláštne polievky

biela polievka ragu
stapačia polievka
držková polievka
gulášová polievka
hovädzia polievka s kelom a ryžou
hráškový krém
biela drobová polievka z hydiny
rybacia polievka
hovädzí vývar s mäsom
hovädzí vývar s vajcom (bouillon
s vajcom)

hovädzia polievka s vyprážaným
hráškom
boršč
hovädzí vývar so špičkovými kned-
líčkami
hovädzí vývar s mäsovými kned-
líčkami
mozgová polievka
párková polievka
kapustová polievka s klobáskou
bryndzová polievka

Diétne polievky

zemiakový pretlak
jemná karfiolová polievka
biela polievka z hydiny
biela zeleninová polievka
špenátová polievka

polievka z kyslého mlieka
polievka s praženou krupicou
hnedá polievka s vaječnou hmlou
mliečna polievka
jablková polievka

Šaláty, studené omáčky

tatárska omáčka
taliansky šalát pre III. a IV.
cen. sk.
francúzsky šalát
zemiskový šalát s majonézou
vajcový šalát

majonézový šalát z čerstvých rýb
ruský šalát
macedónsky šalát
grécky šalát
A šalát
haringový šalát

paprikový šalát
majonézový šalát z ruských rybi-
čiek
šalát z červenej kapusty
uhorkový šalát

hlávkový šalát
fazuľový šalát
miešaný jarný šalát
miešaný zimný šalát
ikry zo sled'ov v majonéze

Predjedlá a jedlá podávané na desiatu

ruské vajcia A
ruské vajcia B
obložený taliansky šalát A
obložený taliansky šalát B
obložený francúzsky šalát
obložený ruský šalát
obložený grécky šalát
obložený šalát A
obložený šalát B
vajcia s majonézou na francúz-
skom šaláte
vajcia so šunkou na francúzskom
šaláte A
vajcia so šunkou na francúzskom
šaláte B
šunkové kornútky na francúzskom
šaláte
plnená paprika
bulharská paprika na šaláte
obložený sled' v tégliku
marinovaný sled'
ozdobený sled' v aspiku
ikry zo sled'ov obložené v majo-
néze
sled'ové závitky na zemiakovom
šaláte s majonézou
matjesové závitky v oleji
údená makrela na zemiakovom
šaláte s majonézou
ozdobený rybaci šalát v tégliku
plnené uhorky v aspiku
plnené rajčiaky
šunková pena v aspiku B
obložený jemný nárez
malý nárez
kapor v aspiku
štuka v aspiku

candát v aspiku
marinovaný kapor
marinovaná štika
marinovaný candát
údený jazyk v aspiku
rostbif na zemiakovom šiaťe
v aspiku
bravčové rebierko v aspiku
rybacie filé v haringovej marináde
maslové trubičky plnené syrom
maslové trubičky plnené pečeo-
vou paštétou
maslové paštéty s kuracou majo-
nézou
piróžky s mäsom
syrové tyčinky posypané soľou
a rascou
homárové vajcia
homárové vajcia s majonézou
stratené zapekané vajcia
vajcia na florentínsky spôsob
vajcia s kaviárom
omeleta s kuracou pečeanou
vyprážané hričky
plnené šampiňóny
zapekané ragu
plnené rybaci
pečený baklažán s rajčiakmi
plnené slimáky
plnené maslové piróžky
zajačia paštéta
zapekané ragu v mušliach
nárez
údený jazyk v aspiku
šunka na cigánsky spôsob
šunkový závitok v aspiku
anglická slanina s horčicou

údený jazyk s uhorkou
šunka s chrenom
šunková saláma s cibuľou
tlačenka s cibuľou a octom
sardinky v oleji s cibuľou
(dánske)

sardinky v oleji s cibuľou
(rumunské)
tuniak v oleji s cibuľou
pirohy plnené mäsom
slovenská huspenina

Obložené chlebičky

chlebičky s brnenskou salámou
chlebičky so šunkovou salámou
chlebičky s parížskou salámou
talianske chlebičky
chlebičky s uhorskou salámou
chlebičky s údeným mäsom
šunkové chlebičky
tatárske chlebičky
chlebičky s pečeňovou nátiarkou
sardinkové chlebičky
chlebičky s kaviárom
šalátové chlebičky s homárom
homárové chlebičky
sardelové chlebičky s údenáčom
haringové chlebičky
chlebičky so šalátom z ruských
rybičiek

šalátové chlebičky s údenáčom
vegetariánske chlebičky s ruskou
rybičkou
vegetariánske chlebičky s vajcom
chlebičky s vajcovým šalátom
chlebičky s čerstvými rybami
macedónske chlebičky
grécke chlebičky
syrové chlebičky
bryndzové chlebičky
tvarohové chlebičky
chlebičky s olomouckymi tvarôž-
kami
žemle so šunkovou salámou alebo
so šunkou
chlebičky s pečeňou z tresky
majonézové chlebičky s lososom

Hovädzie mäso

Pečené hovädzie mäso

prírodné hovädzie pečené
sviečková na smotane
hovädzie pečené na ruský spôsob
znojenské hovädzie pečené
hovädzie pečené na víne
hovädzie pečené s párkami
štefanské hovädzie pečené
pražské hovädzie pečené
hovädzie pečené na paprike

cigánske hovädzie pečené
hovädzie pečené na červenom víne
hovädzie pečené s rajčiakovou
šťavou
hovädzie pečené na orientálny
spôsob
hovädzia špička na hriboch
debrecínske hovädzie pečené

Dusené hovädzie mäso

hovädzí guláš
maďarský guláš
znojemský guláš
hrbový guláš

bratislavské hovädzie pečené ale-
bo guláš
debrecínsky guláš
prírodná roštenka

roštenka na hriboch
roštenka na špiku
roštenka na paprike
znojemská roštenka
prírodná bavorská roštenka
filé na rôzny spôsob
hovädzie mäso na koreni

hovädzie dusené s keľom
hovädzie dusené na mrkve
španielsky vtáčik z hovädzieho
mäsa
hovädzina na spôsob tokáňa
slovenský guláš
rumunský guláš

Varené hovädzie mäso

hovädzie mäso s kôprovou omáč-
kou
hovädzie mäso s rajčiakovou o-
máčkou
hovädzie mäso s pečeňovou o-
máčkou
obložené hovädzie mäso
hovädzie mäso s uhorkovou omáč-
kou
hovädzie rebro s octovým chre-
nom
hovädzie mäso s hribovou omáč-
kou
hovädzie mäso s pórovou omáč-
kou
hovädzie mäso s cesnakovou o-
máčkou
hovädzie mäso s cibuľovou omáč-
kou
hovädzie mäso so zelerovou o-
máčkou

Hovädzie vnútornosti

hovädzí jazyk s poľskou omáčkou
zaprávané držky
držky na paprike
držky na milánsky spôsob
dusené hovädzie obličky na cibul-
ke
hovädzie srdce na smotane
hovädzie srdce na slanine

Minútkové jedlá z hovädzieho mäsa

sviečková s husacou pečeňou
sviečková v omelete
sviečkový rezeň so šunkou a vaj-
cami
bifstík s vajcom
obložený bifstík s vyprážaným
vajcom
tatársky bifstík
roštenka na ražni
roštenka so šunkou a vajcom
roštenka na milánsky spôsob
ruská roštenka
sviedenská roštenka
roštenka na orientálny spôsob
čevapčici
obložená sviečková v maslovom
ceste
sviečkový rezeň s jarnou zeleni-
nou
roštenka na anglický spôsob
cigánske ražničky

Diétne jedlá z hovädzieho mäsa

hovädzie mäso s karotkou a ze-
miakmi
mladé hovädzie mäso so zeleni-
nou a zemiakmi

Tefacie mäso

Pečené tefacie mäso

pražská tefacia hrud'	tefacie stehno s párkami
tefacia hrud' s vajcami	karlovarské tefacie stehno
plnená tefacia hrud'	tefacie stehno s vajcami
tefacia hrud' na taliansky spôsob	tefacie kolienko na divoko
pečené tefacie obličky	tefacie haše s vajcom
špikované tefacie stehno	

Dusené tefacie mäso

tefacie na paprike	tefacie na sted'och
dusené tefacie na rasci alebo hri- bikoch	dusené tefacie na hrášku
zaprávané tefacie	tefacie ragú s knedličkami
tefacie stehno na smotane	rizoto z tefacieho mäsa
	polpety z tefacieho mäsa

Vyprážené tefacie mäso

vyprážené tefacie krokety	vyprážené tefacie rebierko
vyprášaná tefacia hrud'	viedenský tefací rezeň
vyprážené tefacie nožičky	

Varené tefacie mäso

tefacia nožička s kyslastou ma-
jonézovou omáčkou

Tefacie vnútornosti

vyprášaný tefací jazyk	špikovaná tefacia pečeň
tefací jazyk na sled'och	vyprášaný tefací brzlik
pečené tefacie obličky	tefací brzlik na paprike
tefacie pľúca na smotane	tefací brzlik v šunke s vajcom
tefacie okružie na smotane	tefací brzlik s husacou pečeňou
vyprášaná tefacia hlava	tefací brzlik v obale
vyprášaná tefacia pečeň	vyprášaný mozog
anglická tefacia pečeň	tefací mozog s vajcami
španielska tefacia pečeň	mozog s prepraženým maslom
tefacia pečeň s petržlenom a cit- rónom	vyprášané mozgové krokety
príprášaná tefacia pečeň	mozgová omeleta
	tefacie srdce na slanine

Minútkové jedlá z tefacieho mäsa

tefacie rebierko na šampiňónoch	omeleta s mletým mäsom
jenné tefacie ragú v mušliach	risolky z tefacieho mäsa

tefacia fašírka
tefacie filé s husacou pečeňou
tefací rezeň v ceste
tefacie medailónky so syrom
pražský rezeň
vyprášaný tefací rezeň so syrom

tefacie filé so špargľou
tefacie filé v hribovej omelete
prírodný tefací rezeň
tefacie medailónky
tefací rezeň s vajcom

Diétne jedlá z tefacieho mäsa

tefacie stehno špikované mrkvou
so zemiakmi
prírodný tefací závitok s ryžou
zaprávané tefacie s rezancami
rizoto z tefacieho mäsa

halušky z tefacieho mäsa s ryžou
prírodný rezeň z tefacej pečene so
zemiakmi
tefací mozog s maslom a zemiak-
mi

Bravčové mäso

Pečené bravčové mäso

bravčové pečené
bravčové pečené na cesnaku

Dusené bravčové mäso

bravčové rebierko na rasci
segedínsky guláš
bravčové stehno na kyslo
bravčové dusené na rasci

bravčové stehno na paprike
bravčové dusené na kele
bravčové dusené na mrkve
hamburské bravčové stehno

Vyprášané bravčové mäso

vyprášané bravčové rebierko
(kotlet)

bravčový rezeň alebo panenské
vyprášané

Varené bravčové mäso

ovár s chrenom

Bravčové údené mäso

krkovička
pečienka

očík
svinuté údené maso

Bravčové vnútornosti

bravčová pečeň na cibulke
jaternica
zemľové bravčové krvavničky
bravčový jazyk na sled'och
vyprášaný bravčový jazyk

bravčové obličky dusené na ci-
buli
bravčové pľúca na kyslo
bravčový mozog s vajcami
bravčový mozog s obličkami

Minútkové jedlá z bravčového mäsa

prírodné bravčové rebierko (kotlet)	srbské rebierko (kotlet)
bravčové rebierko s horčicovou omáčkou	bratislavské rebierko (kotlet)
sikulské rebierko (kotlet)	uhorské rebierko (kotlet)
	rumunské rebierko (kotlet)
	gigánske rebierko (kotlet)

Baranie, jahňacie a kozľacie mäso

Baranie zadné

baranie stehno na cesnaku	baranie stehno na kyslo
barani chrbát alebo stehno po anglicky	baranie stehno na divoko

Baranie predné

baranie na majoráne	baranie na kele
baranie na paprike	barani pilav
baranie dusené v zelenine	barani perkelt
baranie ragú	baranie na kapuste

Kozľa alebo jahňa

vyprážané kozľa alebo jahňa	pečené jahňa alebo kozľa
kozľa alebo jahňa na paprike	plnené jahňa
jahňacia alebo kozľacia pečeni na slanine	zaprávané jahňa

Komisia pre potravinársku terminológiu

Z RUSKO-SLOVENSKEJ TERMINOLOGIE REZNYCH NÁSTROJOV

1. Točenie

režuščíj instrument	rezný nástroj
ploskost' rezanija	rezná rovina
osnovnaja ploskost' rezec	základná rovina
golovka rezca	tokársky nôž
perednaja graň rezca	rezná časť tokárskeho noža
zadnaja graň rezca	čelo tokárskeho noža
zadnaja glavnaja graň (rezca)	chrbát tokárskeho noža
zadnaja vspomagaťelnaja graň (rezca)	hlavný chrbát tokárskeho noža
veršina rezca	vedľajší chrbát tokárskeho noža
	hrot noža

lezvije
 režuščíje kromki
 glavnaja kromka
 vspomagaťelnaja kromka
 glavnyje ugly rezca
 glavnyj zadnij uhol
 uhol zaostrenija
 perednij uhol
 položiteľnyj perednij uhol
 otricateľnyj perednij uhol
 uhol rezanija
 uhol naklona
 uhol v plane
 pravij rezec
 levij rezec
 priamoj rezec
 prochoďnoj rezec
 otognutyj rezec
 izognutyj rezec
 rezec s ottianutoj golovkoj
 tokarnyj rezec
 stogal'nyj rezec
 rastočnyj rezec
 fasonnyj rezec
 dolbežnyj rezec
 prochoďnyj rezec
 otreznoj rezec
 prereznyj rezec
 radial'nyj rezec
 tangencial'nyj rezec
 obdiročnyj rezec
 čistovij rezec
 celnyj rezec
 sostavnyj rezec
 svarnyj rezec
 kruglyj rezec
 prizmatičeskij rezec
 plavajuščij rezec
 galteľnyj rezec
 deržavka dla rezca
 stružkolomateľ
 stružkolomajuščij ustup
 rastočnaja golovka

ostrie
 rezné hrany
 hlavná rezná hrana
 vedľajšia rezná hrana
 hlavné uhly noža
 hlavný uhol chrbta noža
 uhol rezného klina
 uhol čela
 kladný uhol čela
 záporný uhol čela
 uhol rezu
 uhol sklonu reznej hrany
 uhol nastavenia
 pravý nôž
 ľavý nôž
 priamý nôž
 uberací nôž
 ohnutý nôž
 vyhnutý nôž
 osadený (presadený) nôž
 tokársky nôž
 hobľovací nôž
 vyvrtávací nôž
 tvarový nôž
 obrázač nôž
 uberací nôž, uberák
 upichovací nôž
 rozpichovací nôž
 radiálny nôž
 tangenciálny nôž
 hrubovací nôž
 hladiaci nôž, hladík
 jednomateriálový nôž
 viacmateriálový nôž
 nôž s navarenou doštičkou
 kotúčový nôž
 prizmatický nôž
 dotácač nôž
 drážkovací nôž
 držiak noža
 lámač triesky
 schodík na lámanie triesky
 vyvrtávacia hlava

2. Фрезование

freza	fréza
šponočnyj paz	drážka na pero
torcevoj šponočnyj paz	čelná drážka
korpus frezy	teleso frézy
vstavnoj zub	vsadený zub
faska	fazka (páska, stužka)
freza s ostrokonečnymi zubijami	frezovaná fréza
freza s zatylovannymi zubijami	podtočená (podbrúsená) fréza
freza cilindričeskaja	valcová fréza
freza diskovaja	disková fréza
freza uglovaja	tlaková fréza
freza fasonnaja	tvárová fréza
freza koncevaja	stopková fréza
freza nasadnaja	nástrčková fréza
freza celnaja	fréza z jedného kusa materiálu
freza sostavnaja	fréza z viacerých kusov materiálu
freza pravorežuščaja	pravorezná fréza
freza levorežuščaja	ľavorezná fréza
freza koničeskaja	kužeľová fréza
freza torcevo-koničeskaja	čelná kužeľová fréza
freza koncevaja kopirnaja	stopková kopirovacía fréza
freza modulnaja	modulová fréza
freza palčevaja	palcová modulová fréza
freza červiačnaja	odvalovacia fréza
freza červiačnaja s zabornym konusom	odvalovacia fréza na jednej strane skosená
letučka	jednozubová odvalovacia fréza
pila	píla
pila kruglaja	kotúčová píla
pila prodlžnaja	pílový pás

3. Вртание

sverlo	vrták
sverla perovyje	kopijovité vrtáky
sverla perovyje celnyje	kopijovité vrtáky z jedného kusa kovu
sverla perovyje sostavnyje	kopijovité vrtáky z viacerých kusov kovu
sverlo s priamymi kanavkami	vrták s priamymi drážkami
sverlo s cilindričeskim chvostovikom	vrták s valcovou stopkou
sverlo s koničeskim chvostovikom	vrták s kužeľovou stopkou

sverlo s dvojnoj zatočkoj
sverlo spirainoje
ružejnoje sverlo
sverlo puščnoje
sverlo kolčevnoje
sverlo centrovčnoje
kanavka
povodok

palka

chvostovik sverla
šejka sverka
lentocka sverla
ugol naklona vintovoj kanavki
peremyčka

vityje sverla
mnogokromčnoje sverlo
zenker
sbornýj zenker
torcevoj zenker
golovočnyj zenker
zenkovka
razvertka
mašinaja razvertka
ručnaja razvertka
černovaja razvertka
čistovaja razvertka
cilindričeskaja razvertka
koničeskaja razvertka
chvostovaja razvertka
nasadnaja razvertka
postojannaja razvertka
razžimnaja razvertka
regulirujemaja razdvižnaja razvertka
koteľnaja razvertka
plavajuščij patron

vrták s dvojitým brúsením
skrutkový vrták
puškový vrták
delový vrták
korunový vrták
návrtník, strediaci vrták
drážka
krátky unašací vrták s valcovou stopkou
unašací vrták s kužeľovou stopkou
stopka vrtáka
krčok vrtáka
fazetka
uhol sklonu skrutkovice
časť na reznú časť vrtáka, vytvorená podbrúsením
krútené skrutkové vrtáky
viacerých vrták
výhrubník
složený výhrubník
čelný výhrubník, zarovnávací
zapúšťací výhrubník, zapúšťací
hviezdica, záhlbník
výstružník
strojový výstružník
ručný výstružník
hrubovací výstružník
hladiaci výstružník
valcový výstružník
kužeľový výstružník
stopkový výstružník
nástrčkový výstružník
výstružník stáleho priemeru
rozpínací výstružník
regulovateľný nastavovací výstružník
kotolný výstružník
samostatiteľná hlavička

4. Резание завитов

rezbovoj rezec
steržnevoj rezbovoj rezec
krugloj rezbovoj rezec

závitový nôž
priamy závitový nôž
kotúčový závitový nôž

prizmaticeskij rezbovoj rezez
rezbovoj grebjonok
metčik
ručnoj metčik
mašinnyj metčik
stanočnyj metčik
platečnoj metčik
černovoj metčik
srednij metčik
čistovoj metčik
gaječnyj metčik

gaječnyj metčik
gaječnyj metčik s korotkim chvo-
stikom
gaječnyj metčik s dlinnym chvo-
stikom
gaječnyj metčik s izognutym
chvostikom
beskanavočnoj metčik
metčik s vnutrennym otvodom
stružki
metčik dľa koničeskoj rezby
matočnyj metčik

samootkryvajuščijsja razdviznyj
metčik
regulirujemyj radviznyj metčik
plaška
kruglaja plaška

kvadratnaja plaška

šestigrannaja plaška
plaška k rezbonareznoj golovki
trubčataja rezbonareznaja plaška
rezbonareznaja plaška čeľnaja
rezbonareznaja plaška razreznaja
nakatnaja ploskaja plaška

plaskije radial'nyje plaški
ploskaja tangencial'naja plaška

prizmatičký závitový nôž
závitový hrebenový nôž
závitník
ručný závitník
strojový závitník
maticový strojový závitník
čeľust'ový závitník
hrubovací závitník
středný závitník
hladiací závitník
kalibrovací závitník, dorezávací
závitník

maticový závitník
maticový závitník s krátkou stop-
kou
maticový závitník s dlhou stop-
kou
maticový závitník s ohnutou stop-
kou

bezdrážkový závitník
závitník s vnútorným odvodom
triesky
závitník na kužeľový závit
dorezávací závitník na zhotovova-
nie čeľustí
samootvárací rozpínací závitník

regulovací rozpínací závitník
závitová čeľusť
kruhová závitová čeľusť, závitové
očko

štvorcová závitová čeľusť (kosá
závitová čeľusť)

šestiboká závitová čeľusť
čeľusť pre závitoreznú hlavu
rúrková závitová čeľusť
nedelená závitová čeľusť

delená závitová čeľusť
plochá závitová čeľusť na valčो-
vanie závitů

ploché radiálne závitové čeľuste
plochá tangencialná závitová če-
ľusť

kruglaja plaška dľa koničeskoj závitové očko na kužeľový závit
rezby

pláškoderžateľ
vintoreznaja doščička
progonka
vintoreznaja golovka
rezbonareznaja golovka
rezbonareznaja regulirujemaja go-
lovka

rezbonareznaja samootkryvajuščja-
ja golovka
rezbonareznaja golovka s krugly-
mi grabenkami
trubonareznoj patron

rám na závitové čeľuste
závitorezná doštička
rúrková závitová čeľusť
automatická závitorezná hlava
automatická závitorezná hlava
regulovateľná závitorezná hlava
samootváracia závitorezná hlava
závitorezná hlava s kotúčovým
nožami
závitorezná hlava na zhotovenie
rúrkového závitů

Spracoval Ing. Ján Buda

DISKUSIA

K TERMINOLOGII CIROKU

Pre náš keľársky priemysel, postupne sa odpútavajúci zo závislosti od dovážaných surovín, veľmi dôležitou domácou surovinou je cirok, ktorý sa u nás začína úspešne pestovať. Ale práve preto, že jeho pestovanie je ešte len v začiatkoch, niet ešte ustálenej terminologie.

Z iniciatívy Keľárskych závodov v Bratislave sme sa zaoberali výberom správnych a vhodných termínov pre cirok a výsledok porady tu uverejňujeme, aby sa mohol prediskutovať.

Predovšetkým ide o sám názov *cirok*, ktorý sa niekedy objavuje aj v podobe „čirok“. Pretože oveľa častejšia je podoba *cirok*, pokladáme za vhodné ustáliť ju ako oficiálny termín.

Cirok, ako je známe, je vysoká steblovitá rastlina, v mnohom ohľade podobná kukurici. Lenže názov *kórovie*, ktoré sa používa ako ľudový názov pre súhrn stebiel kukurice, najmä ak sú určené na kŕmenie, neodporúčame ako názov pre súhrn stebiel ciroku. Tu je možné používať jednoducho *steblo* alebo *steblá ciroku*. Pritom tie steblá, ktoré vyrastajú z koreňa už pri zemi, voláme *odnože* (podobne ako pri kukurici).

Pravda, pre keľársky priemysel nie je potrebné celé steblo od koreňa až po vrchol kvetenstva, ale iba určitá horná časť. Pre túto priemyslove dôležitú časť navrhujeme názov *metlica*, a to jednak preto, že sa podobá metle, jednak preto, že sa naozaj používa pri výrobe cirokových metiel. Vlastná rozvetvená časť tejto metlice, teda tá, ktorá

tvori na hotovej metle rozšírenú časť, nazýva sa ľudove (na okolí Piešťan) *ometlie*. Tento názov pokladáme za vhodný a výstižný.

Ometlie sa skladá z vetvičiek, ktoré môžu byť podľa vonkajšieho vzhľadu *okráhlie* alebo *hranaté*. Podľa pôvodu sú tieto vetvičky *prvotné*, ak vyrastajú z jedného miesta na steblo, alebo *druhotné*, ak vyrastajú až na prvotných vetvičkách. Na týchto druhotných vetvičkách sú semená.

Vetvičky môžu byť usporiadané vejárovitě, ak vyrastajú z jedného miesta na konci stebľa, alebo strapcovitě, ak vyrastajú z jednej osi podobne ako na strapchoh hrozna. Preto rozlišujeme *ometlie vejárovitě* a *strapcovitě* (pre priemyslové potreby je vhodné iba ometlie vejárovitě).

Niektoré z navrhovaných termínov sa odchyľujú od oficiálnej botanickej terminológie, ale odchyľky sú odôvodnené praktickými ohľadmi, pretože ide predovšetkým o to, aby terminológia cloku bola ľahko srozumiteľná aj pestovateľom aj pracovníkom v keľárskom priemysle.

Ján Horecký

ZPRÁVY

Genadij Fiš, *Obnovujeme zem*, Svet socializmu Bratislava 1953, str. 448, viaz. Kčs 135.—.

Fišova kniha *Obnovujeme zem* patrí k vynikajúcim popularizačným prácam predovšetkým pre svoje pútavé podanie a vysokú bojovnosť. Jej preklad do slovenčiny treba teda vítať tým viac, že ide o preklad vcelku na dobrej úrovni.

Chceli by sme len pripomenúť niektoré terminologické drobnosti, ktoré by pri väčšej starostlivosti nemali v knihe ostať.

Nie je napr. možné ruský termín *trudodeň* prekladať ako *pracovný deň* (36), lebo potom vznikne napr. celkom nejasná veta *At so niekomu nepodarí (pšenica), snúži sa pracovný deň*. Tu by podľa všetkého mal byť termín *pracovná jednotka*, zaužívaný už v našich roľníckych družstvách. Z iných termínov treba označiť za nesprávne napr. „mýtina“ miesto *čistina* (139), „paradaľky“ miesto *rajčiaky* (81), „hubová tkaň“ miesto *hubové tkanivo* (148), „drevinaté semeno“ miesto *semeno drevin* (163), „výlohy“ miesto *výdavky* (183). Úplne nesprávne je používanie termínu „záhumeník“ miesto zaužívaného *záhumenok* (277). Sústave slovenského slovníka nezodpovedá ani termín *agroléso* *meliorátor* (147); treba ho opísať azda ako „meliorátor poľi a lesov“ alebo „odborník v poľnej a lesnej meliorácii“.

Okrem týchto nesprávnych termínov našli sme v preklade sporadicky aj niekoľko gramatických i lexikálnych chýb. Píše sa tu napr.

„biolog Georgievová“ miesto *biologička Georgievová* (425), „vlastenecká mičurinská teória“ miesto *domáca mičurinská teória* (220), „mendel-morganovská teória“ miesto *mendelovsko-morganovská teória* (61). Nevedno, prečo sa názvy novin Washington Post (119) a Daily Telegraph (421) nepíšu podľa anglického pravopisu, ale podľa nášho s malým začiatočným písmenom v druhom slove, ako by šlo o názov nášho časopisu.

Zrejmým nepochopením je, že v celej knižke ostal názov odrody „Gordeiforme“ miesto *Hordeiforme*. Je predsa jasné, že ide o odrodu s určitými vlastnosťami jačmeňa, ktorý sa vedecky volá *Hordeum*.

Napokon ešte poznámka o veľmi častom používaní, ba priamo zneužívaní slovesa *previesť* — *prevádzať*. Prevádza sa tu napr. *vyrábanie lesa* (132) i *mechanizované obrábanie medziradiakov* (198), ba hovorí sa aj o *prevádzateľnosti úlohy* (73). Vo všetkých prípadoch by tu bolo na mieste a prirodzenejšie použiť sloveso *vykonať*, alebo dokonca vyjadriť príslušnú činnosť priamo slovesom: *vyrábať les*, *mechanizicky obrábať*.

Záverom chceme zdôrazniť, že práve v popularizačných prácach je najmieru potrebné rešpektovať ustálenú terminológiu príslušného vedného odboru, aby sa nevznášal chaos tam, kde je to skutočne najmenej odôvodnené.

J. Horecký

Ing. O. Cziviš—L. Lišková, *Malý polsko-český slovník hospodársky*. Vydalo Státní nakladatelství technické literatury, Praha 1953, str. 124, Kčs 64.—.

Mohutný hospodársky rozvoj v štátoch ľudovej demokracie má hlboký ohlas aj v širokých ľudových masách, ktoré sa čím ďalej tým viac zúčastňujú na hospodárskom živote vlastnej krajiny a stále viac sa zaujímajú o hospodárske pomery iných krajín z tábora socializmu. A tak aj výroba, veda a praktické poznatky dvoch bratských národov Poľska a Československa sa stávajú stále častejšie predmetom výmeny, čo vyžaduje stále dôkladnejšiu znalosť ich hospodárskej terminológie. Toto má umožniť aj *Polsko-český slovník hospodársky* Ing. O. Cziviša a L. Liškovej, ktorý je prvým priekopníckym dielom tohto druhu. Nedostatok takéhoto slovníka sa pociťoval vždy, kedykoľvek išlo o praktické problémy súvisiace s uskutočňovaním hospodárskych stykov i o problémy výskumníctva a vedy.

Slovník obsahuje odborné výrazy z účtovnej evidencie, plánovania, organizácie, politickej ekonomie, obchodu, dopravy, normovania výkonov a mzdových otázok. No okrem týchto termínov obsahuje aj hodne iných, bežných slov, ktoré bezprostredne so spomínanými vednými odborními nesúvisia. Napr.: *atrament*, *bezcza* = sud, *kstegarnia*, *telefon*,

telegraf, stovnictwo = názvoslovie, terminológia ap. Podobne aj pri českých ekvivalentoch za ten-ktorý poľský termín sa uvádzajú nielen termíny, ale všetky významy toho-ktorého poľského slova. Napr.: *detal* = maloobchod; podrobnosť, detail — *gałęź* = haluz, včev; odnož; odvětvi (průmyslu) — *los* = los; osud, náhoda — *ładunek* = náboj, stěla; náklad, zatížení atď. Ako už aj z týchto niekoľkých náhodných príkladov vidieť, postupovalo sa tu nesyستémové: raz na prvom mieste sú termíny, inokedy obyčejné slová. V terminologickom slovníku, ako je tento, bolo to však treba sjednotiť, a to tak, že by na prvom mieste bol vždy termín. Okrem toho slovník obsahuje nepomerne hodne termínov z námorníctva, ako napr. názvy súčiastok lodí ap., ktoré bezprostredne s lodnou dopravou nesúvisia.

Veľkým kladom slovníka je, že obsahuje nové výrazy charakteristické pre dnešok. Napr.: *towarzysz* = soudruh, *bohater pracy* = hrdina práce, *chłop średniak* = středni rolník, *ładniówka* = práce přes čas, *rozrachunek gospodarczy* = chozrasčot, *maszynogodźina* = hodina strojní práce, *roboczo-godźina* = hodina ruční práce, pracovní hodina ap.

Dalším kladom slovníka je to, že má pomerne bohatú frazeológiu. V hniezde jednotlivých hesiel uvádzajú sa totiž popri dvojslovných pomenovaniach — obyčejne pomenovaniach so shodným prívlastkom — aj iné väzby toho-ktorého termínu, a to najmä slovesné. Napr.: *akcja idą w górę* = akcie stoupají, *debaty się toczą* ..., *zniszczenie klas* = odstranění, likvidace tříd, *podnosić normę* = zvyšovat normu ap. Škoda, že tieto jednotlivé spojenia nie sú aj nejako graficky výraznejšie vyznačené. Pri niektorých dlhších hesliach (ako napr. pri hesle *plan*, ktoré má skoro štyri stĺpce) sa neprehľadné, takže ak hľadáme niektoré spojenie, musíme očami prebehnúť celé heslo.

Okrem týchto väzieb sú ešte v hniezde názvu aj jeho mechanické odvoodeniny, t. j. podstatné mená utvorené od toho istého základu, prídavné mená a sloveso.

Praktickú cenu slovníka zvyšujú ešte dva pripojené soznamy: soznam najpoužívanejších poľských skratiek a soznam zemepisných názvov. Aj skratky sa týkajú tých istých odborov ako prvá časť slovníka. Dôležité bolo ich uvádzať preto, lebo poľská tlač používa skratky v oveľa väčšej miere ako tlač naša.

Zo zemepisných názvov sú tu uvedené len tie, ktoré sa líšia od českých.

Slovník je určený predovšetkým odborným kádom, čerpajúcim z poľskej ekonomickej literatúry. Iste však pomôže každému, kto príde do styku s poľskou odbornou ekonomickou literatúrou a kto po ňom za tým účelom siahne.

F. Buřa

Lesnícky terminologický slovník. Vydala Slovenská akadémia vied, 1953 ako 7. sväzok série Odborná terminológia. Spracovala Komisia pre lesnícku terminológiu pri Ústave slovenského jazyka SAV pod vedením prof. Ing. Dr. Fr. Papánka, str. 57, Kčs 30.—

Jednotlivé terminologické komisie pri Ústave slovenského jazyka sústavne spracúvajú slovenskú terminológiu rozličných vedných odborov. Je to práca — možno povedať — priekopnícka, pretože slovenské odborné názvoslovie má ešte len mladú tradíciu a v mnohých prípadoch začína od samých základov. V súvisi s rozvojom rozličných vedných odborov a s množením nových odborných pojmov jednak tvoria sa celkom nové pojmy, jednak prebudúva sa stará, domáca terminológia, postavená z väčšej časti na cudzom odbornom názvosloví. Mnohé prevzaté odborné termíny, často len mechanicky preložené z niektorých cudzích názvosloví, nielenže vôbec nevystihovali označovaný pojem, ale v mnohých prípadoch mätli a odvádzali pozornosť od daného pojmu.

Jednotlivé slovníky série Odbornej terminológie majú na zreteľ všetky tieto ťažkosti. Nemožno povedať, že by už ich úroveň nemohla byť aj lepšia; pravda, tu treba mať na mysli, že ide o prácu, na ktorú odborná verejnosť dávno čakala, že sú to teda práce často urychlené, bez nároku na konečnú platnosť a že isté nedostatky sa časom určite odstránia.

Lesnícky terminologický slovník spravil v tomto ohľade iste kus užitočnej práce. Obsahuje termíny lesnej ekonomickej, zariadenia lesov, lesnej ťažby, pestovania lesov, dendrometrie, ochrany lesov a lesných stavieb.

Jednotlivé termíny sú definované stručnou výkladovou definíciou. Dvojslovné a viac-slovné termíny sú stavané podľa slovesodu vyhovujúceho štruktúre slovenského jazyka (napr. jeden alebo niekoľko shodných prívlastkov pred substantívom), čo možno označiť ako pozoruhodný klad vo vypracúvaní našej terminológie. Podľa toho sú aj radené do abecedného poriadku.

Nesporným kladom slovníka je určite aj to, že sa nebojí nahrádzať zlé, nevystihujúce a nesprávne prevzaté termíny novými, s hľadiska vecného obsahu a jazykovej správnosti správnymi, výstižnými výrazmi.

V slovníku možno nájsť nielen dobré novotvary, ale aj výstižné termíny z ľudového názvoslovía, ktoré obohatia našu mladú odbornú terminológiu; napr. *jamková* (m. dolková) *sadba*, *hrabanka*, *odobierka dreva*, *okruhlíak*, *polom*, *priemerka*, *výberkové hospodárstvo*, *výmľadok*, *výrubok*, *výstavok*, *zátnok*, *žerovisko* a mnohé iné.

V záujme jednotliatosti slovníka treba si určiť pre obsah a šírku definície istú, aspoň relatívne ustálenú mieru, ktorá sa stanoví podľa cieľa príslušného slovníka.

Z lesníckeho slovníka vidieť, že si vzal za takúto priemernú mieru vyjadriť v jednej širšej vete podstatné prvky toho-ktorého pojmu. V tejto súvislosti možno slovníku vyčítať, že na jednej strane ďaleko prekračuje túto svoju stanovenú mieru (napr. päťriadkové definície), resp. na druhej strane zasa často ju skrakuje na úkor zrozumiteľnosti, resp. vecnej správnoti [banské drevo = sortimenty určené pre baníctvo. (sortimenty čoho?)].

Je celkom samozrejmé, že definície jednotlivých hesiel (ako definície vôbec) majú vymenúvať podstatné znaky definovaného pojmu. Šírka vymenovávaných znakov v jednotlivých definovaných pojmoch má byť v rámci celého slovníka vzájomne skoordínovaná. Je teda zbytočné, ba chybné rozširovať definíciu mimo tejto stanovenej hranice, totiž rozširovať ju o niektoré menej podstatné, okrajové prvky; i keď takéto prvky prinášajú istý poznatok, definíciu zaražujú, často odvádzajú pozornosť od podstatných prvkov pojmu a okrem toho — ako sme naznačili — narušujú tým vážne jednotliatosť slovníka.

V definíciách často badat prehnanú snahu po nadnesenom, odborníkom vyjadrení (napr. heslo *čistka*); mnohé definície by sa mali vyhýbať vo svojom výklade takým odborným výrazom, ktoré samy tvoria samostatné definície a po ktorých musí čitateľ — ak nie je práve vyslovený odborník — opäť pátrať v slovníku (pozri napr. definíciu *clonný rub*).

Slovník pripúšťa vo svojich termínoch často veľmi bohatú synonymitu (napr. heslo *bezokoreňová sadenica* má okrem čelného hesla až tri synonymá), čo odbornému názvosloviu nijako neposlúži, hlavne nie vtedy, ak synonymické heslá sa stavajú na jednu úroveň so základným. Ak vychádzame z predpokladu, že starý, nesprávny termín je známejší, zaužívanejší, treba ho uviesť, pravda, treba označiť aj jeho nesprávnosť, resp. vedľajšiu dôležitosť (zátvorky, obyčajné typy ap.).

Hodnote slovníka iste neposlúžia ani skratkové slová, ako *biostupina*, *biogrupa*, ktoré pôsobia slangovo, pseudovedecky a štruktúre slovenského jazyka sa protivia.

Mohli by sme napokon uviesť niektoré nie celkom šťastne utvorené slová, resp. termíny *rub* [lepšie azda *výrub*], *črták* [lepšie vari *čarkovač*], *stinka* [lepšie *rúbanie*], *vetvovcie* [lepšie *vetvičie*], *smotiarie* [lepšie *smolovanie*].

Lesnícky terminologický slovník je práca zatiaľ priekopníka, no svoju úlohu iste splní.

R. Schnek

KNIHY A ČASOPISY, KTORÉ DOŠLY DO REDAKCIE

Státne nakladateľstvo, technickej literatúry:

Ing. Karol Chochola: Kompresory, dúchadlá, ventilátory

M. S. Lebedev—V. I. Komisarov: Vítanie kovov

D. V. Burmistrov—J. I. Margolin: Organizácia daňovej práce na dedine

Základná príručka pre vedúcich pracovníkov predajní

Základné predpisy pre prácu v predajniach

Mechanizácia omliečarských prác

Slovenské pedagogické nakladateľstvo:

Organická chémia pre II. a III. tr. gymnázií

Jazyková výchova pre I. tr. stredných škôl

Jazyková výchova pre IV. tr. stredných škôl

Náčrt dejín po počiatky kapitalizmu

Europa, učebnica zemepisu pre II. tr. stredných škôl

Zemepis pre V. roč. národných škôl

Svet, učebnica zemepisu pre I. tr. stredných škôl

Náuka o výrobe, učebnica pre II. tr. vyšších hospodárskych škôl

Náuka o výrobe, učebnica pre I. tr. vyšších hospodárskych škôl

Mechanizácia, pomocná kniha pre I. roč. pôdohospodárskych majstrovských škôl

Bohumír Kleskeň: Meranie v elektrotechnike

Pofana IX, 10 — Právny obzor XXXVI, 6, 7 — Zdravý národ VIII, 10